

DOI: 10.15276/EJ.03.2023.11
DOI: 10.5281/zenodo.10339119
UDC: 316.46: 314.151:005.52:005.33
JEL: I38, R23, Y8

ДІЄВІСТЬ СТРАТЕГІЇ РЕІНТЕГРАЦІЇ ВНУТРІШНЬОПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ: БАЧЕННЯ ТА УСВІДОМЛЕННЯ ЇЇ ІНСТРУМЕНТАРІЮ СТРАТЕГІЧНИМИ ЛІДЕРАМИ

EFFECTIVENESS OF THE REINTEGRATION STRATEGY OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS: VISION AND AWARENESS OF ITS TOOLS BY STRATEGIC LEADERS

Svitlana V. Filyppova, Doctor of Economic Sciences, Professor
Odesa Polytechnic National University, Odesa, Ukraine
ORCID: 0000-0001-9618-1640
Email: s.filyppova@op.edu.ua

Lea Fox, senior lecturer, PhD supervisor
School of Criminology and Criminal Justice (SCCJ)
University of Portsmouth, Portsmouth, UK
ORCID: 0000-0003-4125-9003
Email: leah.fox@port.ac.uk

Hanna B. Svinarova, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Odesa Polytechnic National University, Odesa, Ukraine
ORCID: 0000-0002-8598-3717
Email: swinarewa@op.edu.ua

Received 28.07.2023

Філіппова С.В., Фокс Л., Свінарьова Г.Б. Дієвість стратегії реінтеграції внутрішньо переміщених осіб: бачення та усвідомлення її інструментарію стратегічними лідерами. Науково-методична стаття.

У статті розглядаються результати оригінальних науково-практичних дослідження напрямків стратегії реінтеграції внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного конфлікту, яке ґрунтується на аналізі результатів інтерв'ювання стратегічних лідерів – керівників муніципалітетів, відповідальних за стратегію та планування соціального забезпечення (Одеської міської ради, територіальних громад в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях). Розглянуті результати опитування стратегічних лідерів в регіональному розрізі щодо обізнаності та ступені задіяності у вирішенні проблем внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в умовах воєнного конфлікту. Надана оцінка ефективності та дієвості державних, місцевих та благодійних програм підтримки внутрішньо переміщених осіб. Розглянута сутнісна характеристика вразливості та її ознак та особливостей в умовах війни. На підставі польових досліджень та проведеного SWOT-аналізу підтримки ВПО визначені перспективи покращення підтримки ВПО.

Ключові слова: стратегічний лідер, внутрішньо переміщені особи (ВПО), SWOT-аналіз, допомога, підтримка, стратегія

Filyppova S.V., Fox L., Svinarova H.B. Effectiveness of the Reintegration Strategy of Internally Displaced Persons: Vision and Awareness of its Tools by Strategic Leaders. Scientific and methodical article.

The article examines the results of original scientific and practical researches on the directions of the strategy for the reintegration of internally displaced persons in the context of armed conflict, based on the analysis of interview results with strategic leaders – heads of municipalities responsible for strategy and social security planning (Odesa City Council, territorial communities in Odesa, Mykolaiv, and Kherson regions). The survey results of strategic leaders are considered on a regional basis regarding awareness and involvement in addressing the issues of internally displaced persons in the conditions of armed conflict. An assessment is provided for the effectiveness and efficiency of state, local, and charitable support programs for internally displaced persons. The essential characteristics of vulnerability and its signs and features in the conditions of war are discussed. Based on the field researches and conducted SWOT analysis of support for internally displaced persons, prospects for improving support for them are identified.

Keywords: strategic leader, internally displaced persons (IDPs), SWOT analysis, assistance, support, strategy

Спільне міжнародне науково-практичне дослідження проблем реінтеграції внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного конфлікту проводиться Одеською політехнікою (Україна) та Університетом Портсмута (Великобританія) в межах проекту «Страждання в надії на майбутнє»: статус уразливих жінок і дітей в Україні та визначення постконфліктних рішень для підтримки їх реінтеграції та ресоціалізації» за підтримки Міжнародних університетів Великобританії та UK Research and Innovation [1] за визначеною авторами методологією [2].

Результати даного дослідження сфокусовані на опитуванні регіональних лідерів з метою визначення управлінських стратегій соціально-економічної реінтеграції та ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб під час воєнного конфлікту та після його закінчення. Стратегія реінтеграції та ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб повинна стати комплексним планом дій, розробленим для забезпечення

успішної адаптації та включення осіб, які були вимушено внутрішньо переміщені внаслідок воєнного конфлікту, як зорієнтована на поліпшення якості життя та психосоціального благополуччя цільової групи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

В умовах воєнного конфлікту зростає кількість прикладних досліджень щодо допомоги внутрішньо переміщеним особам. Зокрема, Рада міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX) в межах програми «Єднання заради дії» спільно із соціологічним центром «Соціоінформ» проводили дослідження «Ставлення, виклики та можливості інтеграції внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО) у вибрані приймаючі громади» [3]; Міжнародна організація HealthRight International проводила дослідження «Оцінка потреб внутрішньо переміщених осіб у психосоціальній підтримці» [4]; Національний інститут стратегічних досліджень провів дослідження на тему «Внутрішньо переміщені особи: де шукати допомогу під час війни?» [5]; на замовлення Transparency International Ukraine за підтримки Проєкту USAID «Підтримка організацій-лідерів у протидії корупції в Україні «Взаємодія» дослідницька агенція Info Sapiens провела соціологічне опитування серед населення та представників українського бізнесу про потреби та очікування від майбутньої відбудови України [6]; Аналіз впливу воєнного конфлікту з Росією на жінок і дітей України [7, 8]. Також є й інші дослідження, присвячені проблемам ВПО, які потребують реінтеграції та ресоціалізації у майбутньому.

Виклад основного матеріалу дослідження

Процес аналізу результатів інтерв'ювання стратегічних лідерів – керівників муніципалітетів, відповідальних за стратегію та планування соціального забезпечення (Одеської міської ради, територіальних об'єднаних громад в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях), складався з чотирьох етапів секторального аналізу та етапу узагальнення отриманих результатів (висновки):

- етап 1. Опис статистичного портрету учасників;
- етап 2. Аналіз обізнаності учасників з програмною державною допомогою, а також їх компетентність у регіональному аспекті;
- етап 3. Оцінка ефективності та дієвості державних, місцевих та благодійних програм підтримки внутрішньо переміщених осіб (ВПО);
- етап 4. Визначення перспектив покращення підтримки ВПО;
- етап 5. Узагальнення та висновки.

Структуризація етапів дослідження передбачала детальний опис їх змісту та методів аналізу:

Етап 1. Опис статистичного портрету учасників – передбачена деталізація статистичного портрету учасників інтерв'ю, тобто опис того, хто вони такі, скільки їх разом за регіоном, гендером, належністю до структур (муніципалітет, обласний рівень, територіальні громади).

Методи аналізу: а) географічний аналіз: мета застосування – визначення регіонів учасників; б) гендерний аналіз: мета застосування – визначення статевого складу учасників.

Етап 2. Аналіз обізнаності учасників з програмною державною допомогою, а також їх компетентність у регіональному аспекті – передбачено встановити:

- роль місцевої влади у підтримці ВПО в регіонах;
- конкретні заходи, які місцева влада приймає, щоб допомогти ВПО у регіонах;
- конкретні популярні діючі місцеві програми підтримки ВПО у регіонах;
- способи, якими місцева влада забезпечує доступність інформації про можливості отримання допомоги ВПО;
- участь місцевої влади у процесі розробки імплементації програм підтримки ВПО (в аспекті їх дотримання міжнародних стандартів);
- фінансову допомогу місцевої влади зі забезпеченням фінансування проєктів ВПО (у т. ч. бізнес-проєктів, соціального підприємництва);
- інші види та шляхи допомоги ВПО з розробки та здійснення проєктів у регіоні.

Метод аналізу: кількісний аналіз для визначення сприйняття ролі місцевої влади та її заходів.

Етап 3. Оцінка ефективності та дієвості державних, місцевих та благодійних програм підтримки ВПО – передбачено встановити:

- результативність (дієвість) координування місцевою владою зусиль різних ВПО у регіонах;
- конкретні переваги, що отримає ВПО від співпраці з місцевою владою;

Методи аналізу: а) середній бал ефективності: визначення середнього рівня ефективності; б) SWOT-аналіз підтримки ВПО в регіоні.

Етап 4. Визначення перспектив покращення підтримки ВПО – передбачено встановити:

- шляхи та напрямки покращення підтримки ВПО в регіоні з боку місцевої влади.

Метод аналізу: аналіз ключових пропозицій для визначення пріоритетів з підтримки ВПО.

Цей етап передбачає узагальнення результатів – інформації, отриманої від учасників (статистика, структуру відповідей) – за двома ознаками:

1) регіональний аспект – Одеський, Миколаївський, Херсонський регіони, всі регіони разом для виявлення регіональної специфіки (однаковості явищ чи процесів, що в них відбуваються);

2) належність стратегічного лідера до певної шаблі управління (прямо або дотично) – область, муніципалітет, територіальна громада, благодійна організація тощо.

Етап 5. Загальні висновки – передбачено оцінити ступінь загальної обізнаності стратегічних лідерів та дієвість програм підтримки ВПО в досліджених регіонах.

У підсумку аналізування за наведеним алгоритмом змісту проведених зі стратегічними лідерами інтерв'ю (керівників муніципалітетів, відповідальних за стратегію та планування соціального забезпечення), які були представниками Одеської міської ради, територіальних об'єднаних громад в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях) отримані певні результати, зроблені відповідні узагальнення та припущення у вигляді пропозицій проектної групи. Вони полягають у такому:

1. Статистичний портрет учасників інтерв'ю за двома ознаками має такий структурний вигляд:

Регіональна ознака: до інтерв'ю було запрошено 40 стратегічних лідерів з Одеської, Херсонської та Миколаївської областей, але за технічних проблем з них взяло участь у інтерв'ю та дало згоду на використання його результатів у публічному просторі 35 осіб (рис. 1).

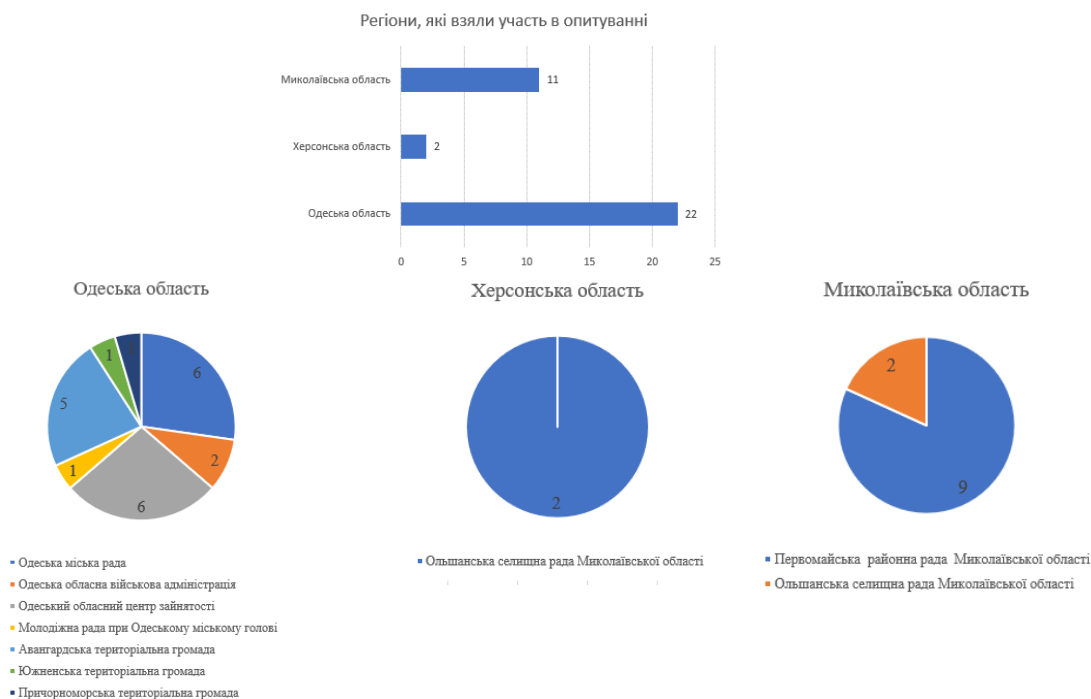

Рисунок 1. Регіональний аспект учасників опитування стратегічних лідерів

Джерело: власна розробка авторів

Шаблі управління у досліджених регіонах мають таку представленість:

а) Одеська область – 22 особи, у т. ч.:

- Одеська міська рада – 6 осіб (17%);
- Одеська обласна військова адміністрація – 2 особи (6%);
- Одеський обласний центр зайнятості – 6 осіб (17%);
- Молодіжна рада при Одеському міському голові – 1 особа (3%);
- Авангардська територіальна громада – 5 осіб (14%);
- Южненська територіальна громада – 1 особа (3%);
- Причорноморська територіальна громада – 1 особа (3%),

б) Херсонська область – 2 особи, у т. ч.:

- Херсонська міська рада – 2 особи (6%).

в) Миколаївська область – 11 осіб, у т. ч.:

- Первомайська районна рада Миколаївської області – 9 осіб (25%);
- Ольшанська селищна рада Миколаївської області – 2 особи (6%).

Гендерна структура вибірки стратегічних лідерів має нахил у бік жіночої статі: жінки склали 83% або 29 осіб, чоловіки – 17% або 6 осіб (рис. 2). Регіональний аспект учасників з Одеської, Херсонської та Миколаївської областей вказує на відносну географічну репрезентацію висвітлення, різноманітності оцінок та позицій, допомагає урахувати особливості кожного регіону. Водночас, гендерний склад вказує на потенційне домінування впливу жінок на формування стратегій реінтеграції, їхню активність в громадському житті.

Тому доцільно продовжити інтерв'ювання учасників з інших областей для більшої репрезентації вибірки.

2. Обізнаність учасників з програмною державною допомогою, а також їх компетентність у регіональному аспекті:

Роль місцевої влади у підтримці ВПО в регіоні (рис. 3) оцінено як:

- достатній рівень – 28 (91%);
- частково задовільно – 2 (6%);
- незадовільно – 1 (3%).

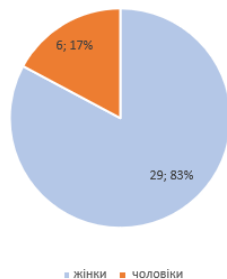

Рисунок 2. Гендерна структура учасників

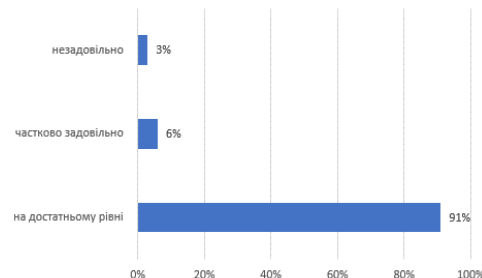

Рисунок 3. Роль місцевої влади у підтримці ВПО

Джерело: власна розробка авторів

Конкретні заходи місцева влада приймає, щоб допомогти ВПО у регіоні, складають такий перелік: надання гуманітарної допомоги; створення місць компактного проживання для ВПО; безкоштовна видача питної води (локально); розміщення в гуртожитках; надання фінансової допомоги; відпочинок дітей в літніх таборах, лікування; надання юридичних консультацій; проведення ярмарок вакансій; надання ваучерів на освіту (навчання, підвищення кваліфікації).

Конкретними місцевими програмами підтримки ВПО у регіоні учасниками визначено лише дві програми, які вони вважають найбільш відомими та результативними. Слід відмітити, що стратегічні лідери іноді не знають або не пам'ятають назву програми, натомість чітко відзначають організацію, яка надає допомогу постраждалим. Таких організацій названо 7, серед них – 3 благодійних фонди (рис. 4).

Програми:	Благодійні фонди та організації:
<ul style="list-style-type: none"> • «Громада, де зручно всім» (міська програма, Миколаївська область, м. Первомайськ); • «Програма інтеграції та соціальної адаптації ВПО на території громади» 	<ul style="list-style-type: none"> • БФ «Карітас Україна» (https://caritas.ua/); • БФ «Вітрила дитинства» (https://www.facebook.com/vitditodesa/); • БФ «Джерело світла» (https://www.lightsource.org.ua/en/home-page/); • Гуманітарна місія «Проліска» (https://proliska.org/); • ГО «10 квітня» (https://dk.od.ua/); • муніципальний Центр сприяння у працевлаштуванні внутрішньо переміщених осіб (м. Одеса); • Центри допомоги врятованим (м. Одеса - стаціонарний, м.Херсон - мобільний).

Рисунок 4. Місцеві програми підтримки ВПО у регіоні

Джерело: власна розробка авторів

Роль таких організацій для регіону значна. Так, в м. Одесі з 3 червня 2022 року діє Одеський муніципальний центр сприяння працевлаштуванню внутрішньо переміщених осіб. Його завдання – сприяти якнайшвидшій інтеграції переселенців на місцевий ринок праці під гаслом «Одеський ринок праці – Заякорись в Одесі». З червня 2022 року по 1 вересня 2023 року до Центру та його філій звернулися майже 2,9 тис. осіб. З них працевлаштовано 1031 осіб: на підприємства, в установи та заклади комунальної власності територіальної громади міста Одеси – 578 осіб, до інших суб'єктів господарювання – 453 осіб [9].

Стратегічні лідери відмітили важливу роль допомоги Фонду народонаселення ООН UNFPA, який працює в Україні – з 1997 року. Вони виділили зокрема створені за його участю Центри допомоги врятованим. Такі Центри функціонують в 11 містах України, з них стаціонарно у 10 містах – Запоріжжя, Львів, Дніпро, Київ, Чернівці, Мукачєво, Кропивницький, Одеса, Полтава, Харків, та у формі виїздів (мобільні Центри) – у 2 містах – Харкові та Херсоні [10].

Основними способами, якими місцева влада забезпечує доступність інформації про можливості отримання допомоги ВПО, є засоби масової інформації, інформаційні стенди, соціальні мережі. Саме їх респонденти визначили як більш інформативні та масові. Також проводяться безпосередні консультації в місцевих офісах влади, використовуються веб-платформи та електронні ресурси, які надають детальну інформацію та інструкції щодо процедур отримання допомоги ВПО. Участь місцевої влади у процесі розробки імплементації програм підтримки ВПО (в аспекті їх дотримання міжнародних стандартів) було оцінено з позиції безпосередньої участі респондентів. Встановлено, що з них: беруть участь у розробці програм гуманітарного напрямку, програмах безбар'єрності, гендерних програмах підтримки – 27 (77%), але не володіють інформацією – 8 (23%). Можна стверджувати, що місцева влада активно залучається до розробки та імплементації програм підтримки внутрішньо переміщених осіб, зосереджуючись на гуманітарних, безбар'єрних та гендерних напрямках. Однак частина владних структур та недержавних організацій не володіє достатньою інформацією, що може вплинути на ефективність програм та надання допомоги постраждалим.

Фінансова допомога місцевої влади ВПО із забезпеченням фінансування проєктів (у т.ч. бізнес-проєктів, соціального підприємництва): забезпечують фінансування на відбудову житла, придбання ліків, фінансова допомога на проживання – 31 (89%), не володіють інформацією – 4 (11%). Це свідчить про те, що місцева влада активно надає фінансову допомогу внутрішньо переміщеним особам для реалізації різноманітних проєктів, зокрема в сферах відбудови житла, придбання ліків та фінансової підтримки на проживання. Однак важливо відзначити, що частина місцевих владних органів не має достатньої інформації щодо цих програм, що може впливати на їхню ефективність та доступність для цільової аудиторії.

Іншими видами та шляхами допомоги ВПО з розробки та здійснення проєктів у регіоні є безкоштовна видача питної води (м. Миколаїв), розміщення в гуртожитках, відпочинок дітей в літніх таборах, надання юридичних консультацій, проведення ярмарок вакансій, надання ваучерів на освіту. Слід особо відмітити програму ваучерів на навчання, які можуть отримати ВПО працездатного віку або перепідготовку за робітничою професією, підготовку за спеціальністю для здобуття ступеня магістра або магістра за іншою спеціальністю, спеціалізацію чи підвищення кваліфікації. Ця програма надає їм право безоплатно пройти навчання у закладах освіти за 124 професіями та спеціальностями [11]. Починаючи з 01.06.2023 року подання заявки на отримання ваучера на освіту відбувається через онлайн-форму на сайті Держслужби зайнятості.

Застосовуються різний формат проведення ярмарок вакансій: міні-ярмарки та широкі, офлайн та онлайн. За допомогою ГО «Маріупольська Спілка Молоді» та Міжнародної організації міграції проведено – у Миколаївському міському Центрі зайнятості, 28.08.2023 року та для Херсону – онлайн «Ярмарок Вакансій 2023: Робота Є!». Одеський обласний Центр зайнятості провів офлайн ярмарку 30.08.2023 р.

Відтак, більшість учасників (91%) вважає роль місцевої влади в підтримці ВПО достатньою, що свідчить про їх високий рівень обізнаності та довіри. Високий рівень обізнаності вказує на успішність інформаційних кампаній. Проте, рекомендується збільшити заходи з підвищення обізнаності для тих, хто частково (6%) чи незадовільно (3%) оцінив роль місцевої влади.

3. Оцінка ефективності та дієвості державних, місцевих та благодійних програм підтримки ВПО:

Ефективність координування місцевою владою зусиль різних ВПО у регіоні (рис. 5):

- ефективно, централізовано, на високому рівні – 19 (54%),
- на достатньому рівні – 9 (26%);
- не відповіли – 6 (17%);
- не координуються, незадовільно – 1 (3%).

Рисунок 5. Ефективність координування місцевою владою зусиль різних ВПО у регіоні

Джерело: власна розробка авторів

Конкретними перевагами, які отримують ВПО від співпраці з місцевою владою, обрані: допомога з працевлаштуванням; вирішення житлових питань; придбання житла; гуманітарна допомога; ваучери на навчання; організація відпочинку дітей; безкоштовне підвищення кваліфікації.

Це вказує на те, що у трьох досліджених регіонах місцева влада надає різноманітні підтримку та послуги внутрішньо переміщеним особам (ВПО), щоб полегшити їхню соціальну та економічну інтеграцію.

SWOT-аналіз підтримки ВПО в регіоні. Дієвість державних, місцевих та благодійних програм підтримки ВПО оцінено за допомогою SWOT-аналіз підтримки ВПО в регіоні (рис. 6).

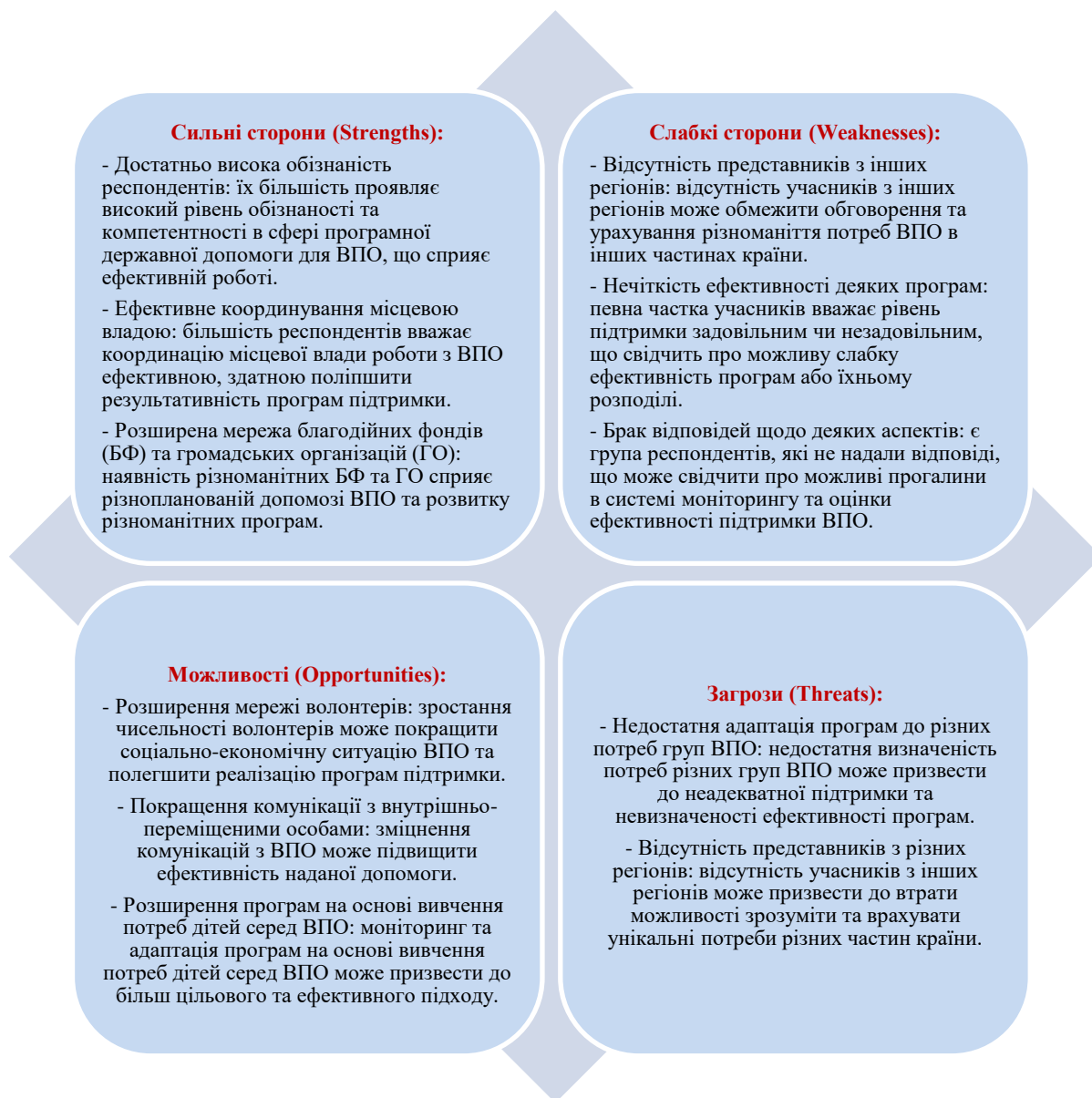

Рисунок 6. SWOT-аналіз підтримки ВПО в регіоні

Джерело: власна розробка авторів

Зі SWOT-аналізу можна побачити, що серед сильних сторін домінуючим фактором є висока обізнаність та компетентність респондентів в сфері допомоги ВПО. Проте розширення мережі благодійних організацій може свідчити про те, що влада не впорюється зі всіма напрямками допомоги та/або не має передумов їх розвитку. Тому виникає ситуація перекидання державних обов'язків на благодійні та громадські організації. Серед слабких сторін треба акцентувати увагу на недієвості деяких програм, тому державі треба залучати місцеві органи влади до їх розробки та здійснювати моніторинг оцінки їх результативності.

На основі SWOT-аналізу можна запропонувати такі напрями підвищення дієвості програм як:
— розширення представленості учасників у процедурах розробки програм з підтримки ВПО та інших вразливих категорій населення: залучення представників з інших регіонів для більш повного розгляду та врахування потреб різних частин країни;

- посилення моніторингу та оцінки програм: активізацію моніторингу та перегляд критеріїв оцінки ефективності програм для визначення їхнього впливу та розподілу ресурсів;
- стимулювання розробників та мотивація виконавців програм: запровадження заходів для збільшення їх участі та отримання більше відповідей для забезпечення повноти аналізу.

Зведені висновки за всіма п'ятьма етапами аналізу згруповано за двома об'єктами (тенденції відповідного явища та його проблеми) у кожному з п'ятьох напрямків аналізу:

1. Опис учасників. Тенденції: висока представленість представників місцевої влади та громадських організацій свідчить про активність учасників у роботі над питаннями підтримки внутрішньо переміщених осіб (ВПО); гендерна рівність серед учасників свідчить про тенденцію до уваги до різних соціальних груп. Проблеми: відсутність представників з інших регіонів може обмежити обговорення та врахування різноманіття потреб ВПО в інших частинах країни.

2. Обізнаність учасників з програмною державною допомогою. Тенденції: високий рівень обізнаності та компетентності більшості учасників свідчить про позитивну тенденцію у використанні державних інструментів для підтримки ВПО. Проблеми: незначна частка учасників, які вважають рівень підтримки задовільним чи незадовільним, вказує на можливі проблеми в ефективності програм або їхньому розподілі.

3. Оцінка дієвості програм підтримки ВПО. Тенденції: більшість учасників вважають координацію місцевої влади зусиль ВПО ефективною, що вказує на позитивну динаміку в роботі обласного рівня; виділення конкретних переваг для ВПО з програмами свідчить про врахування різних аспектів їхніх потреб. Проблеми: є група респондентів, які не надали відповіді, що може свідчити про можливі прогалини в системі моніторингу та оцінки ефективності та перешкоджати отриманню максимально повної і точної інформації.

4. Перспективи покращення підтримки ВПО: на цьому етапі узагальнено результати на підставі сукупної інформації, отриманої від респондентів – стратегічних лідерів (табл. 1).

Таблиця 1. Належність стратегічного лідера до певної шаблі управління в регіональному розрізі

Регіон	Всього лідерів		Належність стратегічного лідера до певної шаблі управління, кількість осіб			
	кількість осіб	%	область	муниципалітет	територіальна громада (ТГ)	благодійна організація
1. Одеська область, у т.ч.:	22	62,9				
– Одеська міська рада	6	17,1		6		
– Одеська військова обласна адміністрація	2	5,7	2			
– Одеський обласний центр зайнятості	6	17,1	6			
– Молодіжна рада при Одеському міському голові	1	2,9		1		
– Авангардська ТГ	5	14,3			5	1
– Юженська ТГ	1	2,9			1	
– Причорноморська ТГ	1	2,9				
2. Херсонська область, у т.ч.:	2	5,7				
– Херсонська міська рада	2	5,7		2		
3. Миколаївська область, у т.ч.:	11	31				
– Первомайська районна рада Миколаївської області	9	25,7			9	
– Ольшанська селищна рада Миколаївської області	2	5,7			2	
Разом	35	100	8	9	17	1

Джерело: власна розробка авторів

Тенденції: рекомендації учасників вказують на усвідомлення необхідності розширення підтримки та поліпшення комунікаційних механізмів. Проблеми: потреба в моніторингу та визначенні конкретних потреб дітей серед ВПО свідчить про можливі прогалини у визначенні цільових груп та адаптації програм.

Більшість респондентів (54%) вважають координацію місцевої влади зусиль різних ВПО ефективною, що свідчить про потенційно сприятливі умови співпраці. Однак, їх небажання відповідати на деякі питання та неповнота знань механізмів програм підтримки свідчать про прогалини у підготовці стратегічних лідерів, необхідність їх додаткового навчання та недостатність функціоналу або недостатню результативність відповідних просвітницьких заходів. Хоча більшість опитаних стратегічних лідерів вважає ефективність програм підтримки достатньою, доцільним є подальше спостереження та вдосконалення координації, зокрема враховуючи думки тих, хто не відповів чи не вважає її ефективною.

Респонденти вважають, що місцева влада може покращити свою підтримку ВПО в регіоні шляхом: збільшення кількості волонтерів; покращення комунікацій з ВПО; надання допомоги лише учасникам

бойових дій, пенсіонерам, малозахищеним верствам населення; додаткового моніторингу кількості та потреб дітей серед ВПО; продовження надання допомоги ВПО в отриманні довідок переселенця; вирішення проблем з подальшим наданням гуманітарної допомоги ВПО. Пропозиція щодо збільшення кількості волонтерів, на думку авторів, є досить спірною, про що було зазначено вище. Близьку думку висловлювали представники Одеської військової обласної адміністрації в частині побоювань формування прошарку економічно неактивних працездатних громадян з ВПО, потреби яких повністю покривають благодійні організації та міжнародні фонди.

Перспективи покращення підтримки ВПО доцільно розглянути в розрізі 4-х аспектів (політичного, економічного, соціокультурного, технологічного) з метою забезпечення найбільшої якості надання допомоги постраждалим під час воєнного конфлікту, зокрема ВПО (рис. 7).

1. Політичний аспект	2. Економічний аспект
<p><i>Тенденції:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Активна участь місцевої влади та організацій у програмах підтримки ВПО. Координація дій на рівні обласних та міських рад. <p><i>Проблеми для держави:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Відсутність координації національного та регіонального рівнів у підтримці ВПО. Недостатнє фінансування програм та проєктів. <p><i>Рекомендації:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Зміцнити співпрацю різних рівнів влади для покращення ефективності програм підтримки. Збільшити фінансову підтримку для регіональних ініціатив. 	<p><i>Тенденції:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Забезпечення фінансової підтримки проєктів ВПО. Розвиток благодійних фондів та організацій. <p><i>Проблеми для держави:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Нерівномірний доступ до фінансових ресурсів для ВПО в різних регіонах. Залежність ВПО від фінансової підтримки місцевих організацій. <p><i>Рекомендації:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Створити регіональні фонди для рівномірного розподілу фінансових ресурсів. Залучати бізнес-структури до сприяння ВПО.
3. Соціокультурний аспект:	4. Технологічний аспект:
<p><i>Тенденції:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Зростання обізнаності та підтримки громадськості. Розвиток інформаційних кампаній через засоби масової інформації та соціальні мережі. <p><i>Проблеми для держави:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Нерівномірний рівень обізнаності про можливості підтримки ВПО в різних регіонах. Недостатня інтеграція інформаційних кампаній. <p><i>Рекомендації:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Розвивати інформаційні кампанії на різних рівнях для забезпечення однакового рівня обізнаності. Посилювати використання соціальних мереж для популяризації ініціатив ВПО. 	<p><i>Тенденції:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Використання інноваційних технологій у програмах підтримки ВПО. Розширення доступу до онлайн-ресурсів для інформування громадськості. <p><i>Проблеми для держави:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Нерівномірний доступ до технологій в регіонах. Недостатня кількість кваліфікованих фахівців для впровадження технологічних ініціатив. <p><i>Рекомендації:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Забезпечити універсальний доступ до технологій у всіх регіонах. Здійснювати підготовку фахівців з імплементації технологій в соціальних програмах.

Рисунок 7. Перспективні напрямки покращення підтримки ВПО

Джерело: власна розробка авторів

Як бачимо, забезпечення ефективної підтримки ВПО потребує посилення координації на різних рівнях влади, урівноваженого розподілу фінансових ресурсів, підвищення рівня обізнаності та використання інноваційних технологій. Необхідно активніше залучати громадськість, розвивати інформаційні кампанії та вдосконалювати технологічні рішення для забезпечення тривалої та рівної підтримки ВПО в усіх регіонах. Саме тому пропозиції стратегічних лідерів, такі як збільшення кількості волонтерів, покращення комунікації з внутрішньо-переміщеними особами та інші, нечітко вказують на конкретні шляхи поліпшення підтримки ВПО. Щоб максимізувати соціальний та економічний вплив програм підтримки ВПО необхідно забезпечити системне вдосконалення у сфері підтримки постраждалих категорій населення.

Висновки

Таким чином, підводячи підсумки аналізу бачення стратегічними лідерами дієвості стратегії реінтеграції внутрішньо переміщених осіб та усвідомлення її інструментарію, можна узагальнити, що: дослідниками вдалося досягнути широкої представленості різних рівнів та сфер управління, залучивши до інтерв'ю представників місцевої влади, територіальних громад, громадських організацій, благодійних фондів тощо. Нахил гендерної складової дослідження у бік жінок пояснюється їх активною участю в громадському і суспільному житті, свідчить про гендерну коректність у плануванні й реалізації проєкту.

Більшість респондентів виявили високий рівень обізнаності і компетентності у сфері державної допомоги постраждалим та вважає, що місцева влада активно залучена до підтримки ВПО, використовує різні інструменти та програми, при цьому координування місцевої влади зусиль ВПО є ефективним. Програми допомоги мають конкретні переваги для ВПО, забезпечуючи їхні потреби у житлі, освіті та інших аспектах.

Доцільно зацентувати на таких рекомендаціях щодо покращення підтримки ВПО, як: а) покращення комунікацій з внутрішньо-переміщеними особами для ефективної передачі інформації та допомоги; б) моніторинг кількості та потреб дітей серед ВПО; в) розширення представленості стратегічних лідерів у процедурах розробки програм з підтримки ВПО та інших вразливих категорій населення; г) перегляд критеріїв оцінки ефективності програм для визначення їхнього впливу та розподілу ресурсів; д) стимулювання розробників та мотивація виконавців програм: запровадження заходів для збільшення їх участі та отримання більше відповідей для забезпечення повноти аналізу. Удосконалення механізмів моніторингу та посилення комунікацій між учасниками може сприяти більш ефективній та цільовій підтримці ВПО в регіоні.

Можна стверджувати про необхідність подальших досліджень шляхів системного вдосконалення комплексу заходів з підтримки не лише ВПО, а й всіх постраждалих внаслідок воєнного конфлікту. Доцільно провести ширший обсяг опитувань для визначення потреб різних груп та ефективності програм.

Abstract

The article examines the results of original scientific and practical researches on the directions of the strategy for the reintegration of internally displaced persons in the context of armed conflict, based on the analysis of interview results with strategic leaders – heads of municipalities responsible for strategy and social security planning (Odesa City Council, territorial communities in Odesa, Mykolaiv, and Kherson regions). The survey results of strategic leaders are considered on a regional basis regarding awareness and involvement in addressing the issues of internally displaced persons in the conditions of armed conflict.

An assessment is provided for the effectiveness and efficiency of state, local, and charitable support programs for internally displaced persons. The essential characteristics of vulnerability and its signs and features in the conditions of war are discussed. Based on the field researches and conducted SWOT analysis of support for internally displaced persons, prospects for improving support for them are identified. Prospects for improving support for IDPs are considered in terms of four aspects (political, economic, socio-cultural, technological) with the aim of ensuring the highest quality of assistance to victims during the military conflict, in particular IDPs. It has been proven that the proposals of strategic leaders, such as increasing the number of volunteers, improving communication with internally displaced persons and others, vaguely point to specific ways of improving support for IDPs. In order to maximize the social and economic impact of IDP support programs, it is necessary to ensure systematic improvement in the field of support for conflict-affected population categories.

Recommendations for improving support for IDPs have been developed. These are: a) improving communications with internally displaced persons for effective transmission of information and assistance; b) monitoring the number and needs of children among IDPs; c) expanding the representation of strategic leaders in the procedures for developing programs to support IDPs and other vulnerable categories of the population; d) reviewing the criteria for evaluating the effectiveness of programs to determine their impact and resource allocation; e) stimulation of developers and motivation of program implementers: implementation of measures to increase their participation and obtain more answers to ensure the completeness of the analysis. Improving monitoring mechanisms and strengthening communications between participants can contribute to more effective and targeted support for IDPs in the region.

Список літератури:

1. "Suffering into hope for the future": status of vulnerable women and children in Ukraine and identification of post-conflict solutions to support their reintegration and re-socialisation. International cooperation project. Odessa Polytechnic National University: website. 2023. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://op.edu.ua/international/projects/uk-ukraine-twinning-initiative-11>.
2. Leah Fox, S.V. Filyppova, H.B. Svinarova, G.P. Gramatik. Methodology of researching the impact of the conflict on vulnerable categories of the population of Ukraine / Actual problems of the theory and practice of management: Materials of the XII International scientific and practical conference. May 26, 2023, Odesa National University polytechnic". Odesa, Ukraine. P. 197-201. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://economics.net.ua/files/science/men/2023/s7.pdf>.
3. Ставлення, виклики та можливості інтеграції внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у вибрані приймаючі громади. Аналітичне дослідження. 2022. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://yednanniazaradydii.org.ua/rezultaty-doslidzhennia-stavlennia-vyklyku-ta-mozhlyvosti-intehratsii-vpo>.

4. Оцінка потреб внутрішньо переміщених осіб у психосоціальній підтримці. Аналітичне дослідження. 2023. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.healthright.org.ua/category/nashi-doslidzhennya-2>.
5. Внутрішньо переміщені особи: де шукати допомогу під час війни? Аналітичне дослідження. 2022. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/vnutrishno-peremishcheni-osoby-de-shukaty-dopomohu-pid-chas-viyny>.
6. Соціологічне опитування серед населення та представників українського бізнесу про потреби та очікування від майбутньої відбудови України. 2023. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ti-ukraine.org/research/yak-vidbudovuvaty-ukrayinu-sotsiologichne-opytuvannya-gromadyan-ta-predstavnykiv-biznesu>.
7. Філіппова С.В., Фокс Л., Свінарьова Г.Б., Граматік Г.П. Аналіз впливу воєнного конфлікту з Росією на жінок і дітей України: Аналітичне дослідження. Одеса - Портсмут: Одеська політехніка; Університет Портсмуту, 2023. 34 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://economics.net.ua/files/analytics/01_UUT11-DL.pdf.
8. Filyppova S., Fox L., Svinarova H., Gramatik G. (2023). Analysis of the impact of the military conflict with Russia on women and children of Ukraine: Analytical research. Odesa-Portsmouth: Odesa Polytechnic; University of Portsmouth, 33 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://economics.net.ua/files/analytics/01_UUT11_1_analytical-research_E.pdf.
9. Офіційний сайт міста Одеса: новини: в Одесі більш ніж 1000 переселенців знайшли роботу за сприяння Муніципального центру. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://omr.gov.ua/ua/news/234419>.
10. Центри допомоги врятованим. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukraine.unfra.org/uk/SRC>.
11. Перелік професій, спеціальностей, для навчання за якими може бути виданий ваучер. Державний Центр зайнятості. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.dcz.gov.ua/publikaciya/perelik-profesiy-specialnostey-dlya-navchannya-za-yakymy-mozhe-buty-vydanyy-vaucher>.

References:

1. "Suffering into hope for the future": status of vulnerable women and children in Ukraine and identification of post-conflict solutions to support their reintegration and re-socialisation. (2023). International cooperation project. Odessa Polytechnic National University. Retrieved from: <https://op.edu.ua/international/projects/uk-ukraine-twinning-initiative-11> [in English].
2. Leah Fox, S.V. Filyppova, H.B. Svinarova, & G.P. Gramatik. (2023). Methodology of researching the impact of the conflict on vulnerable categories of the population of Ukraine. Actual problems of the theory and practice of management: Materials of the XII International scientific and practical conference. Odesa National University polytechnic". Odesa, Ukraine. P. 197-201. Retrieved from: <https://economics.net.ua/files/science/men/2023/s7.pdf> [in English].
3. Attitudes, challenges and opportunities for integration of internally displaced persons (IDPs) in selected host communities. Analytical study. (2022). Retrieved from: <https://yednanniazaradydii.org.ua/rezultaty-doslidzhennia-stavlennia-vyklyky-ta-mozhlyvosti-intehrat-sii-vpo> [in Ukrainian].
4. Assessment of the needs of internally displaced persons in psychosocial support. Analytical study. 2023. Retrieved from: <https://www.healthright.org.ua/category/nashi-doslidzhennya-2> [in Ukrainian].
5. Internally displaced persons: where to seek help during the war? Analytical study. 2022. Retrieved from: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/vnutrishno-peremishcheni-osoby-de-shukaty-dopomohu-pid-chas-viyny> [in Ukrainian].
6. Sociological survey of the population and representatives of Ukrainian business about needs and expectations from the future reconstruction of Ukraine. (2023). Retrieved from: <https://ti-ukraine.org/research/yak-vidbudovuvaty-ukrayinu-sotsiologichne-opytuvannya-gromadyan-ta-predstavnykiv-biznesu> [in Ukrainian].
7. Filyppova, S.V., Fox, L., Svinarova, H.B., & Gramatik, G.P. (2023). Analysis of the impact of the military conflict with Russia on women and children of Ukraine: Analytical research. Odesa-Portsmouth: Odesa Polytechnic; University of Portsmouth, 34 p. Retrieved from: https://economics.net.ua/files/analytics/01_UUT11-DL.pdf [in Ukrainian].

8. Filyppova, S., Fox, L., Svinarova H., & Gramatik, G. (2023). Analysis of the impact of the military conflict with Russia on women and children of Ukraine: Analytical research. Odesa-Portsmouth: Odesa Polytechnic; University of Portsmouth, 33 p. Retrieved from: https://economics.net.ua/files/analytics/01__UUT11__1__analytical-research__E.pdf [in English].
9. Official website of the city of Odesa: news: in Odesa, more than 1000 migrants have found work with the assistance of the Municipal Center. Retrieved from: <https://omr.gov.ua/ua/news/234419> [in Ukrainian].
10. Rescue Centers. Retrieved from: <https://ukraine.unfpa.org/uk/SRC> [in Ukrainian].
11. List of professions and specialties for training for which a voucher can be issued. State Employment Center. Retrieved from: <https://www.dcz.gov.ua/publikaciya/perelik-profesiy-specialnostey-dlyanavchannya-za-yakymy-mozhe-butyy-vydanyy-vaucher> [in Ukrainian].

Посилання на статтю:

Філіппова С.В. Дієвість стратегії реінтеграції внутрішньо переміщених осіб: бачення та усвідомлення її інструментарію стратегічними лідерами / С.В. Філіппова, Л. Фокс, Г.Б. Свінарьова // *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. – 2023. – № 3 (25). – С. 102-112. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/ejopu/2023/No3/102.pdf>.
DOI: 10.15276/EJ.03.2023.11. DOI: 10.5281/zenodo.10339119.

Reference a Journal Article:

Filyppova S.V. Effectiveness of the Reintegration Strategy of Internally Displaced Persons: Vision and Awareness of its Tools by Strategic Leaders / S.V. Filyppova, L. Fox, H.B. Svinarova // *Economic journal Odessa polytechnic university*. – 2023. – № 3 (25). – P. 102-112. – Retrieved from <https://economics.net.ua/ejopu/2023/No3/102.pdf>.
DOI: 10.15276/EJ.03.2023.11. DOI: 10.5281/zenodo.10339119.

